

2. subkomisi pro otázky vyplývající z čs. bankovek, státovek a drobného oběživa, převzatých Maďarskem,

3. subkomisi pro peněžní ústavy,

4. subkomisi pro pojišťovny a veřejnoprávní ústavy pojišťovací.

Maďaři v zásadě s tímto postupem souhlasili a navrhli jednak rozdělení komise ad 4. na zvláštní komisi pro pojišťovny soukromé a zvláštní komisi pro veřejnoprávní ústavy pojišťovací. Dále žádali o zřízení komise pro otázky škod způsobených česko-slovenským státem v okupovaném území a předali sumář finančních nároků vyplývajících z těchto škod².

Bylo usneseno pověřiti vrchního odborového radu Dr. Kozáka, aby vypracoval písemně návrh na rozdělení materie podle jednotlivých komisí podle pořadí a event. počtu delegátů³.

AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 17 241/VI-4/39. Cyklostyl.

¹ Plán obsahoval obnovenie 13 železničných tratí, resp. peáží medzi odstúpeným územím Slovenska a Karpatskej Ukrajiny a Česko-Slovenskou republikou.

² Maďarská delegácia uvádzala sumu 380 miliónov česko-slovenských korún ako škodu, ktorú spôsobil česko-slovenský štát Maďarsku na odstúpenom území. – AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 18 322/VI-4/39. Správa o rokovaní hospodárskej komisie 1. – 4. 2. 1939.

³ Podľa spracovaného návrhu práca finančných expertov sa mala sústreďiť na 8 okruhov problémov: štátny dlh, dlh samosprávy a štátne záruky, národná banka a prevzatie obeživa, peňažné ústavy, otázky penzistov, náhrada škod a spisová rozluka. Maďarská delegácia s česko-slovenským návrhom v princípe súhlasila. – AMZV ČR, PrS, kart. 65, f. 12, č. 18 322/VI-4/39. Správa o rokovaní hospodárskej komisie 1. – 4. 2. 1939.

137

1. február 1939, Praha.

Stanovisko MZV pre Sekretariát pre prípravu rokovania s Maďarskom k otázke platnosti medzinárodných menšinových zmlúv po územnej strate Česko-Slovenska.

*Důvěrné!
Dnes – spěšné!*

K dotazu univerzitního profesora Dr. D. Rapanta, zástupce Česko-Slovenska v mezivládním výboru česko-slovensko-maďarském pro otázky menšinové, tlumočenému sem tamním přepisem č. 123/1939 z 27 ledna 1939,¹ sděluje ministerstvo zahraničních věcí toto:

1. Pokud jde o otázku, zda je ještě platná, resp. účinná t. zv. malá smlouva st.-germánská ze dne 10. září 1919, obsahující menšinové závazky, které Česko-Slovensko muselo na sebe vzítí, je ministerstvo zahraničních věcí toho názoru, že tato smlouva po stránce formálněprávní nezbyla sice své platnosti, že však vývojem věci se stala, pokud obsahuje ustanovení menšinová, neúčinnou.

Jak vyplývá ze známého dopisu předsedy mírové konference Clémenceaua řízeného dne 24. června 1919 polskému ministerskému předsedovi Paderewskému, muselo Československo, stejně tak jak Polsko, Rumunsko, Jugoslávie a Řecko, vzítí na sebe menšinové závazky především jako protihodnotu za zabezpečení jeho územní celistvosti, kterou velmoci podle zmíněného dopisu se považovaly za povinny prostřednictvím Společnosti národů hájiti. Velmoci tuto svou povinnost

k Česko-Slovensku nesplnili a proto má Česko-Slovensko právo považovať za prekonané záväzky, ktoré predstavovali protihodnotu za záväzky veľmocí, ktoré nebyli dodržané. Právom lze totiž považovať dosavadní česko-slovenské menšinové záväzky za *neúčinné*, i když nelze dobře tvrdit, že st.-germainská smlouva pozbyla *formálněprávně své platnosti*, poněvadž k tomu bylo by zapotřebí souhlasu většiny Rady a signatárních mocností.

Je sice pravda, že ústava Československé republiky ze dne 29. února 1920 č. 121 Sb. z. a n. v par. 3, jakož i ústavní zákon o autonomii Slovenské krajiny č. 299 (1938 Sb. z. a n. v par. 2 a ústavní zákon o autonomii Podkarpatské Rusi č. 329/1938 Sb. z. a n. ve svém úvodu odkazují na malou smlouvu st.-germainskou ze dne 10. září 1919, ale to samo o sobě neobsahuje žádní soud o tom, zda řečená smlouva je platná neb účinná. Tento odkaz na text uvedené smlouvy znamená, že místo doslovného převzetí určitých ustanovení do zmíněných zákonů, se vymezuje dosah předpisů pouhým odkazem na text st.-germainské smlouvy, při čemž je pro tento odkaz lhostejno, zda text, na který ústavní zákon odkazuje, je ještě platný, resp. účinný čili nic.²

Pokud jde o menšinové záväzky obsažené ve smlouvě Trianonské, není zde žádného důvodu opravňujícího k tvrzení, že pozbyly účinnosti.

2. Pokud jde o otázku, jak třeba hodnotiti garancie Společnosti národů, nutno říci, že se ukázala zřejmě neúčinnou i záruka Společnosti národů i záruka Stálého dvora mezinárodní spravedlivosti. Tato garancie sloužila naopak česko-slovenským občanům jiné než české neb slovenské národnosti za titul k propagandě proti česko-slovenské vládě, neboť jim umožňovala ospravedlňovati svou státu nepřátelskou činnost tvrzením, že informují pouze, jak jim to dovoluje menšinová smlouva, státy garantující provádění jejich ustanovení.

Za nynější situace spatřuje ministerstvo zahraničních věcí jedině možnou záruku menšinových záväzků v ustanovení paritní komise po vzoru Stálého mezinárodního výboru česko-slovensko-německého pro ochranu vzájemných národnostních skupin, zřízeného podle česko-slovensko-německého prohlášení z 20. listopadu 1938, které zajisté tamní sekretariát dostal prostřednictvím bývalé úřadovny slovenských ministrů v představenstvu ministerské rady pod zdejším číslem 166 661/38-VI/4 z 25. listopadu 1938.

3. Jelikož se právě zmíněný Stálý mezivládní výbor česko-slovensko-německý sešel dosud pouze k ustavujícím nikoli pracovnímu zasedání, nemá ministerstvo zahraničních věcí po ruce materiál, který by mohl zajímati česko-slovenského zástupce v mezivládním výboru česko-slovensko-maďarském pro otázky menšinové. Ministerstvo zahraničních věcí však neopomene zaslati tamnímu sekretariátu všechny výsledky pracovních zasedání česko-slovensko-německého výboru.

 Za ministra:
 Nečitateľný podpis

SNA, MZV, Dodátky, kart. 4, bez čísla. Odpis, strojopis.

¹ Pozri dok. č. 123.

² Interpretáciu MZV podrobil kritike E. Stodola, člen menšinovej komisie, ktorý v liste Sekretariátu pre prípravu rokovania s Maďarskom formuloval svoje stanovisko nasledovne: „Ministerstvo zahraničia v protive s praxou, ktorú štát náš nastúpil proti Nemcom v Čechách a na Morave (3 nemecké vysoké školy), ba aj v protive s praxou nastúpenou na Slovensku, popiera platnosť versailleských menšinových dohôv. Dôvodí to tým, že sme menšinové záväzky prevzali na seba ako protihodnotu za zabezpečenie našej územnej celistvosti. Ale podľa zmluvy v St.-Germain prevzali sme tieto záväzky bezvýhradne, nie tak z právnických, ako z humanitárnych

dôvodov, z dôvodov zabezpečenia štátu proti ohrozeniu vnútornému. Vo versailleských protokoloch sľubovali sme, že štát náš bude niečo podobné Švajčiarsku. V protive s týmito sľubmi postavili sme sa v našej ústave na zásadu nacionálneho štátu, ustanovili sme za reč štátnu reč česko-slovenskú a reč menšín je len výnimkou. Do úradov sme i na územiach menšín menovali vo veľkom počte našich príslušníkov, vytvorili sme menšinové školstvo so značným počtom detí inojazyčných a pomáhali sme vytvoriť situáciu, ktorá viedla k odboju... Názor ministerstva zahraničia, prosím, odložiť a považovať prevzatie zmlúv, okrem ktorých nás viažu i zmluvy nové (viedenské protokoly) za platné." – SNA, SL, kart.72, f.: Delimitačná komisia pre arbitráž vo Viedni, bez č.

138

3. február 1939, Bratislava.

Predseda vlády Slovenskej krajiny J. Tiso žiada MZV, aby česko-slovenské vyslanectvo v Budapešti podalo správu o národnostných právach slovenskej menšiny v Maďarsku.

Maďarská národná skupina na Slovensku prostredníctvom svojich politických činiteľov v Slovenskej krajine predostrela Predsedníctvu Slovenskej vlády žiadosť¹, aby jej bolo povolené:

1. Spievanie maďarskej národnej hymny (Isten áld meg a magyart...) a to z príležitosti:

- a) Na začiatku a na konci každého verejného prejavu, usporiadaného maďarskou stranou, alebo maďarskou národnou skupinou,
- b) na začiatku a na konci každého maďarského usporiadania z príležitosti maďarských národných sviatkov,
- c) na konci bohoslužby z príležitosti maďarských národných sviatkov konaných,
- d) každú nedeľu a sviatok na konci bohoslužby v kostoloch k tomu ustálených, resp. bohoslužby k tomu ustálenej. (Na konci tzv. maďarskej bohoslužby.)

2. Nosenie maďarských národných farieb a to tým spôsobom, že stužka alebo odznak v maďarských národných farbách (červená-biela-zelená) môžu byť členmi maďarskej národnej skupiny nosené stále. Stužka v maďarských národných farbách nemôže byť širšia ako 3 cm a dlhšia ako 5 cm, kým odznak v národných farbách vo forme štítu alebo gombíka nemôže byť väčší ako s priemerom 2 cm.

3. Používanie maďarskej národnej zástavy na území Slovenskej krajiny a to z príležitosti:

- a) Každého verejného prejavu, usporiadaného maďarskou stranou alebo maďarskou národnou skupinou,
- b) každého maďarského usporiadania na uzavretom mieste,
- c) keď vláda alebo k tomu príslušné orgány nariaďujú ozdobenie zástavami, alebo takéto ozdobenie od obyvateľstva požadujú,
- d) maďarských národných sviatkov (15. marca, 13. augusta, 20. augusta, 6. decembra) a to tak, že maďarská národná zástava môže byť na domoch vyvesená len so súčasným vyvesením úradnej slovenskej zástavy a dĺžka maďarskej zástavy nemôže presahovať osem metrov a zástava nemôže byť ozdobená maďarským štítom, alebo maďarskou (uhorskou) svätou korunou.

4. Založenie Maďarskej gardy na území Slovenska.

5. Dovážať, rozširovať a kolportovať tlač Spolku sv. Augustína a dovážať, rozširovať a kolportovať v Maďarsku vydávaných novín: Felvidéki Magyar Hírlap, Esti Újság, Új Magyaráság, Függetlenség, Nemzeti Újság, Magyaráság.

Žiadam bezodkladným dotazom na česko-slovenskom vyslanectve v Budapešti zistiť, či a akým opatrením je povolené pre príslušníkov slovenskej menšiny, pripadlých po viedeňskom arbitrážnom rozsudku k Maďarsku: